

A young boy with a determined expression carries another child on his back. They are in a rugged, mountainous landscape with a dirt path. The boy is wearing a light blue striped shirt and a patterned vest. The child being carried is wearing a dark cap and a light-colored shirt. The background shows rolling hills and a winding road under a clear sky.

J'E.F

UN
SAC
DE
BILLES

**1ste en 2de
graad SO**

Frankrijk — 2017
duur 113 min. — NL ondertiteld
Regie: Christian Duguay

UN SAC DE BILLES

Doelgroep: 1ste en 2de graad secundair onderwijs

Lesmap

Met de lesmap bij *Un sac de billes* kan je vlot aan de slag in de klas. We zoomen in op de productie van de film, de thematiek en de verhaallijn, maar we geven ook interessante filmtechnische duiding. De lesmap wordt doorspekt met weetjes, vragen en methodieken.

Afspeellijst

Bij *Un sac de billes* is een uitgebreide [afspeellijst](#) beschikbaar op YouTube, met beelden van de making of, interview- en filmfragmenten. Deze fragmenten vormen de basis voor de filmbespreking.

Pinterest

Bekijk zeker ook het [prikbord](#) op Pinterest met allerlei leuke, visuele en interessante elementen die je kan koppelen aan de filmbespreking.

Focus Franse Film

Deze film maakt deel uit van de reeks Focus Franse Film. Bij elke film is er naast deze lesmap ook een Franstalige pedagogische fiche voor gebruik in de lessen Frans.

Inhoudstafel

Filmfiche 2

Synopsis
Technische kaart
Quotes uit de pers

Hoofdstuk 1 - Achtergrondinformatie 3

Verfilming van een autobiografisch boek
De filmmakers en cast
Het productieproces
Genre

Hoofdstuk 2 - Inhoudelijk 6

Introductie hoofdpersonages
Thema 'stigmatiseren'
Thema 'vluchten'
Thema 'kinderen in de oorlog'
Is de film nog actueel?

Hoofdstuk 3 – Filmtechnisch 9

Verklaring van de titel en van het motief
Het beeldkader
Voice-over
Contrasten in sfeerschepping

Nog meer inspiratie nodig? 11

Bibliografie 11

Filmfiche

Synopsis

Un sac de billes is het verhaal van twee Joodse broers, Joseph en Maurice Joffo, op de vlucht voor de Duitsers in het bezette Frankrijk. Niet alleen hun intelligentie en moed, maar ook hun nauwe band en wederzijds vertrouwen houden ze uit de klauwen van de vijand. Door zich sterk te houden en te liegen over hun identiteit krijgen ze uiteindelijk het enige wat ze willen: herenigd worden met hun familie.

Technische kaart

Frankrijk, 2017, 113 minuten, Nederlands ondertiteld

- Regie:** Christian Duguay
Scenario: Olivier Dahan, Alexandra Geismar, Jonathan Allouche, Benoît Guichard en Christian Duguay, naar het boek *Un sac de billes* van Joseph Joffo
Producent: Marc Jenny, Nicolas Duval-Adassovsky, Yann Zenou en Laurent Zeitoun
Montage: Olivier Gajan
Muziek: Armand Amar
Cast: Dorian Le Clech (Joseph Joffo), Batyste Fleurial (Maurice Joffo), Patrick Bruel (Roman Joffo), Elsa Zylberstein (Anna Joffo), Kev Adams (Ferdinand), Coline Leclère (Françoise Mancelier)

Distributie in België: Cinéart

Quotes uit de pers

“De juiste casting is het grootste pluspunt van “Un sac de billes”. Het klikt uitstekend tussen Batyste Fleurial et Dorian Le Clech, die de twee jonge helden vertolken. Patrick Bruel et Elsa Zylberstein ontroeren als moedige en zorgzame ouders. Resultaat: een geslaagde herlezing van een oud thema” - LCI

“Aangrijpend: de tweede bewerking van de roman van Joseph Joffo (verschenen in 1973) is eenvoudig, direct en trouw aan de bron. Het (autobiografische) verhaal van twee Joodse jongens die het bezette Frankrijk doorkruisen en hun overleven danken aan kleine mirakels grijpt naar de keel” - [L'OB](#)S

Facebookpagina: www.facebook.com/UnSacDeBilles/

Bekijk hier de trailer!

H1 - Achtergrondinfo

Verfilming van een autobiografisch boek

Un sac de billes is de verfilming van het gelijknamige autobiografische boek uit 1973, dat meer dan 200 miljoen keer werd verkocht over de hele wereld. De auteur is de Fransman Joseph Joffo, die vertelt over de vlucht die hij als tienjarige samen met zijn broer moest maken uit het bezette Frankrijk.

Opdracht

Benoem de verschillen en gelijkenissen tussen het boek en de film. Denk bijvoorbeeld aan de zus Rosa/ Rosette van Joseph. Zij komt in de film niet voor.

Opdracht

Neem een hoofdstuk uit het boek *Un sac de billes* en maak een korte film in de klas. Willen de leerlingen een luchtig hoofdstuk verfilmen? Ga dan bijvoorbeeld voor 'VI. A Menton'. Willen ze een spannender hoofdstuk? Dan is 'XI. Le curé de la Buffa' een goede keuze, zeker omwille van de dialogen. Denk ook aan de verschillende camera-standpunten.

TIP! Via [Google Books](#) zijn fragmenten uit het eerste hoofdstuk beschikbaar.

Wist je dat?

In 2011 werd ook een graphic novel (een striproman) van hetzelfde verhaal gemaakt, door tekenaar Vincent Bailly en scenarist Kris, uitgegeven in twee delen. Ga naar de [Pinterest-pagina](#) voor enkele fragmenten.

In 1975 volgde al een verfilming! Die kwam er onder regie van Jacques Doillon, die meerdere films over de Franse geschiedenis voor zijn rekening nam.

Opdracht

Bekijk vier gelijkaardige scènes in de film van 1957. Wat zijn de verschillen? Wat zijn de gelijkenissen? Bekijk het verschil in camera-standpunt, beeldgroottes, scenografie, etc.

De filmmakers en cast

De regisseur van de film is de **Canadees Christian Duguay** (1956), die vooral bekend is van *Coco Chanel* (2008) en van *Belle et Sébastien, l'aventure continue* (2015).

De trailer van *Belle et Sébastien, l'aventure continue* vind je in de afspeellijst. De lesmap over deze film vind je [hier](#).

Duguay toont het verhaal gezien door kinderoogen, met de bedoeling een nieuw en origineel resultaat te bereiken. Daarnaast wil hij met zijn film de parallel met de actualiteit trekken, meer bepaald met mensen op de vlucht en met racisme.

Jonathan Allouche is de scenarist en dialoogschrijver van de film en zelf ook Joods. Allouche stond als **scenarist** in voor het scenario ('screenplay' in het Engels) van de film. Het was zijn taak te 'beschrijven' wat er te zien zou zijn in de film, en dit tot in het kleinste detail in de film. De uitwerking hiervan heet het 'script'. Hier gaat de regisseur dan mee aan de slag. Als **dialoogschrijver** was Allouche eveneens verantwoordelijk voor het uit-schrijven van de dialogen of de gesprekken tussen de personages. Een andere scenarist was Alexandra Geismar, de oudste dochter van Joseph Joffo.

Ga naar de [Pinterest-pagina](#) voor een voorbeeld van een fictief scenario, met daarin een korte dialoog.

Laat de leerlingen een scenario te schrijven van een hoofdstuk in het boek, het stripverhaal, of de film die ze zelf maakten in een vorige opdracht.

De twee hoofdpersonages worden vertolkt door de onervaren en onbekende **Dorian Le Clech** en **Batyste Fleurial**, respectievelijk Joseph en Maurice. Batyste had *Un sac de billes* al gelezen, maar voor Dorian was het allemaal nieuw! Joseph Joffo was verrast toen hij Dorian voor het eerst zag. Dorian leek namelijk goed op de 12-jarige Joseph!

Patrick Bruel, die Roman, de vader van het gezin, speelt, is een Franse zanger en acteur van Joodse afkomst. Als zanger is hij vooral bekend van *Casser la voix*, als acteur van *Un secret* (2007, Claude Miller). Bruel is politiek en sociaal zeer geëngageerd, en steunt vele goede doelen.

Toen Bruel de rol werd aangeboden, weigerde hij aanvankelijk. In de afspeellijst vind je waarom (vanaf 0:55). Volgens Bruel is de film deels een hommage van Joffo aan zijn vader.

Het productieproces

▶ || ■ Bekijk op de afspeellijst de **making of** van de film.

📌 Op de Pinterest-pagina vind je nog enkele andere beelden *behind the scenes*. Joseph Joffo is sterk betrokken bij deze nieuwe film.

Wist je dat?

Vergis je niet: de muziek is geen pianospel uit de tijd van de oorlog, maar werd gecomponeerd door Armand Amar. Het was de bedoeling dat de soundtrack nostalgie en sensibeleit zou uitstralen, soms met een joods thema. Christian Duguay wou dat de muziek een dragende kracht had in de film en een leidmotief zou vormen telkens de familie samenkwam. Lees meer over de muziek in [dit interview](#).

📌 Voor de opnames maakten de filmmakers Francis Politzer een storyboard met alle uitgetekende shots van scènes uit het script. Bekijk een fragment uit het storyboard op Pinterest.

Wist je dat?

Toen de bewoners van Nice in september 2015 een grote nazivlag aan de gevel van het Hotel Excelsior zagen hangen, schrokken ze heel erg. Het was dit gebouw waar Joseph en Maurice verbleven tijdens het onderzoek naar hun religie. Hoe zouden de leerlingen reageren als ze plots oog in oog stonden met een vlag met een dergelijk symbool?

Genre

Het genre van de film is in de meest ruime zin een **historisch drama** of een oorlogsdrama. Toch zijn vele passages grappig of ontroerend, wat de gruwel van de Tweede Oorlog soms doet vergeten. In die zin doet de film wat denken aan *La vita è bella* (1997, Roberto Benigni). Hoe tragisch de gebeurtenis ook is, toch probeert de hoofdrolspeler de feiten zo vrolijk mogelijk te interpreteren.

Bekijk een fragment van *La vita è bella* in de afspeellijst (Italiaans gesproken, Nederlands ondertiteld.)

Maak een digitaal moodboard met de eigenschappen van dit genre. Gebruik afbeeldingen om de sfeer en de veelvoorkomende thema's visueel weer te geven. Vul het bord eventueel aan met allerlei andere interessante historische drama's.

H2 - Inhoudelijk

TIP! Wil je in de klas een discussie houden over één van de thema's in deze film? Bekijk dan zeker ook de '[Verzameling van basismethodieken](#)' voor meer inspiratie.

Introductie hoofdpersonages

Opgdracht

Om je leerlingen in staat te stellen het gedrag van personages op een empathische manier 'te lezen', kan je ze vragen zich letterlijk in de figuren in te leven, tot er een soort re-enactment van het web van personages ontstaat.

Kies eerst en vooral enkele personages uit. Je kan een keuze maken uit de hoofdrolspelers, Joseph en Maurice. Maar het wordt net interessant om figuren te kiezen over wie we minder info krijgen, zoals de moeder van Joseph, of een personage uit het gezin Manselier, dokter Rosen, de pastoor op de trein of de Duitse controleur op de trein.

Vraag je leerlingen om één rol uit te kiezen.

- ☞ *Wie hebben ze gekozen? Waarom?*
- ☞ *Wat sprak ze aan in het personage?*
- ☞ *Welke kernwoorden komen spontaan in hen op wanneer ze aan hem/haar denken?*

Je kan het rollenspel nog iets verder doortrekken.

- ☞ *Welke scène beschouwden je leerlingen als de meest belangrijke voor de ontwikkeling van hun personage? Waarom?*
- ☞ *Kunnen ze beschrijven hoe 'ze' zich voelden in die situatie?*
- ☞ *Waarom was dat te zien, of waarop baseren ze hun uitspraak?*
- ☞ *Met welke ander personages (vertegenwoordigd door andere klasgenootjes) kunnen ze het goed of juist minder vinden?*

Thema 'stigmatiseren'

Wanneer Joseph en Maurice met een Jodenster de speelplaats van hun school betreden, maken de kinderen meteen een onderscheid: "Ik wist niet dat je een jood was." Vanaf dat moment krijgen de jongens het label 'Jood' toegewezen. Dit proces heet stigmatiseren.

Religie is vaak niet iets dat je aan het uiterlijk kan zien. Jodendom is bovendien bepalend vanaf de geboorte. Volgens de traditionele joodse wetgeving ben je jood als je uit een joodse moeder bent geboren, of je nu echt religieus bent of niet. Start met de leerlingen een filosofisch gesprek.

- ☞ *Wanneer is iemand religieus?*
- ☞ *Kan je religieus zijn, maar niet-praktiserend gelovig?*

Wist je dat?

Joseph ziet in het begin de symboliek van de ster niet in: hij ziet ze als een medaille. Zijn broers vonden de ster een middeleeuws gebruik. Hierin hadden ze inderdaad gelijk: in Europa in 1215, hartje middeleeuwen, moesten joden en moslims al onderscheidende kleren dragen. Dit werd in de Nederlanden pas afgeschaft in 1619!

Thema 'vluchten'

Het 'point of no return' in de film is het moment waarop Joseph en Maurice een gesprek met hun vader hebben, en beseffen dat de oorlog een grote dreiging vormt:

"Het is beter nu gekwetst te worden dan wanneer je gedood wordt als je probeert niet gekwetst te worden." - Roman, vader van Joseph en Maurice.

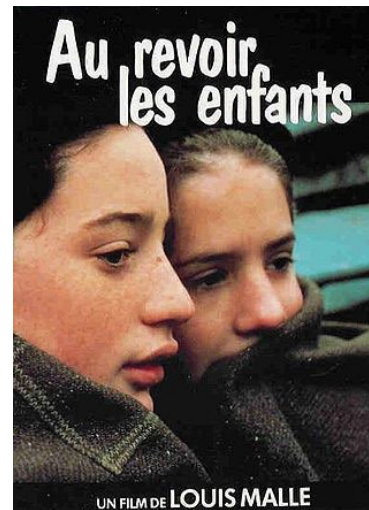
Later herhaalt Joseph dit zelf. De emoties laaien hoog op bij het hele gezin – Joseph laat de sac de billes liggen, op één knikker na.

TIP! Hier nog enkele tips om het thema van vluchten te verbinden met de huidige vluchtelingenproblematiek:

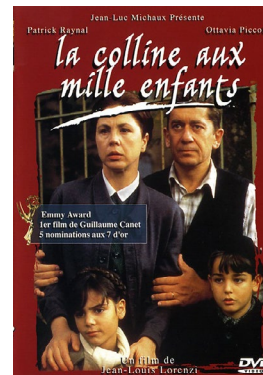
- 🕒 Op de [website van Amnesty International](#) vind je nog meer informatie, zoals cijfers, het 11-stappenplan voor Europa, terminologie en nuttige links. Je vindt er wellicht [enkele interessante vragen](#) die kunnen leiden tot een klassikale discussie.
- 🕒 Wil je meer informatie over de vluchtelingenproblematiek? Bezoek dan de [website van Vluchtelingenwerk Vlaanderen](#).
- 🕒 Scouts en Gidsen Vlaanderen ontwikkelden een heel interessant spel dat inzoomt op de tocht van de vluchteling. Bij *dit spel* worden de leerlingen in groepjes van zes verdeeld. Om aansluiting te zoeken bij *Un sac de billes* kunnen de leerlingen een deel van hun identiteit verloochenen, bijvoorbeeld hun voornaam.

Thema 'kinderen in de oorlog'

Door de oorlog maakten vele kinderen een verschrikkelijke jeugd mee, of werden ze tegenbeter weten in gedwongen op korte tijd op eigen benen te staan. Het lot van kinderen in de oorlog is dan ook een zeer bijzonder en aangrijpend thema. De waar-gebeurde film *Au revoir les enfants* (1987, Louis Malle), toont op zeer pakkende wijze hoe joodse kinderen van scholen werden geplukt en gedeporteerd naar concentra-tiekampen. Ook andere films als: *La colline aux mille enfants* (1994, Jean-Louis Lorenzi), *Elle s'appelait Sarah* (2010, Gilles Paquet-Brenner) en *La Rafle* (2010, Roselyne Bosch) focussen op kinderen tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Opdracht

Bekijk de trailers van de drie vernoemde films. Kan je het verhaal van deze kinderen reconstrueren? Zijn er parallellen tussen deze verhalen? (bv. verloochenen van identiteit in *La colline aux mille enfants*). Bedenk een verhaal waarin twee personages van de verschillende films elkaar kruisen.

TIP! Hier nog enkele tips om dieper in te gaan op het onderwerp van kinderen in de oorlog:

- ↻ Kazerne Dossin heeft nu een reizende tentoonstelling 'Ondergedoken kinderen'. Deze tentoonstelling vertelt het verhaal van Joodse kinderen die aan de gruwel van de Holocaust konden ontsnappen. Kinderen die onderdoken bij kloosters of instellingen. Deze thematiek past helemaal bij de drie films. Aan de hand van de reizende tentoonstelling krijgen leerlingen ook het verhaal van Belgische kinderen te zien, waardoor het allemaal heel dichtbij komt. Via [deze link](#) vind je alvast meer informatie. Bekijk zeker ook eens de bijhorende didactische fiche.
- ↻ Kunnen de leerlingen hun eigen rechten benoemen? In België is het kinderrechtenverdrag sinds 1992 van kracht. Neem het verdrag, [te downloaden via deze link](#) of [deze link](#), er bij, en vergelijk met wat de leerlingen zelf opsomden.
- ↻ Wil je met de klas inzoomen op vluchtende kinderen? Bekijk dan de lesmap van [The Art of Becoming](#) (2013, Hanne Phlypo en Catherine Vuylsteke), waarin het portret wordt geschetst van drie minderjarigen die in België aankomen in België – kwetsbaar, moederziel alleen en vol onrealistische hoop.

De trailer vind je in de afspeellijst.

Op het einde van de film geraken zowel Maurice als Joseph betrokken bij het verzet. Welke rol zouden de leerlingen hier op zich nemen? Deze [test van Brandpunt](#) geeft een ludiek antwoord dat echter ook ogen opent.

Is de film nog actueel?

Zoals vorige onderwerpen aantoonde, sluit de film vandaag de dag helaas nog nauw aan bij de actualiteit. Dat vinden ook de cast en de crew, en dit is eveneens de reden waarom Christian Duguay de film wou maken. Ook Joffo zegt dat zijn verhaal nog steeds actueel is, zoals de oorlogen in Syrië en Irak aantonen.

Dat wordt ook door Elsa Zylberstein aangehaald, die de moeder van Joseph speelt. Bekijk het interview in de afspeellijst (vanaf 14:55) en hoor hoe haar familie, en die van Patrick Bruel, de oorlog hebben ervaren. Voor Bruel werd het daarnaast een rol die met de actualiteit gelinkt was, aangezien zijn zonen op 14 november 2015, de dag van de aanslagen in Parijs, aanwezig waren in het Stade de France, zoals hij vertelde in een [interview](#).

H3 – Filmtechnisch

In dit hoofdstuk worden verschillende cruciale scènes van de film besproken, en ook het gebruik van metaforische en symbolische beelden.

Verklaring van de titel en het motief

De titel verwijst naar het feit dat Joseph, zonder goed te beseffen wat komen zou, zijn Jodenster of davidsster met Zérati ruilde voor een zak knikkers. Hij wilde het label niet dragen en gaf hierdoor een deel van zijn identiteit weg. De ene knikker die Joseph bij zijn vlucht wél meenam, werd later zijn enige houvast en herinnering aan het vroegere Parijs...

Opdracht

Kunnen de leerlingen de knikker als een symbool met een diepere betekenis zien? Bijvoorbeeld de knikker als symbool voor familie en kinderlijke onschuld; de zak knikkers voor een verdwaalde, versnipperde mensheid die verdeeld is door het geweld en die terug samengebracht moet worden. Maak een bloem-associatie. Kies vervolgens één associatie uit. Schrijf hierover een gedicht met de knikker als basissymbool.

Het beeldkader

Het beeldkader vertelt veel over de emotie die de regisseur wil overbrengen.

Bekijk het interview in de afspeellijst (*Un sac de billes, devoir de mémoire*, vanaf 3:56) waar Elsa Zylberstein, die de moeder speelt, vertelt dat hierin het talent van Christian Duguay ligt: hij neemt de camera op de schouder en kadert zelf de emoties, tot ze uiteindelijk goed zijn. De bewegingen van de camera worden dus bepaald door de bewegingen, emoties en reacties van de acteurs.

Bekijk als oefening het fragment 'beeldkader Un sac de Billes' opnieuw. Benoem telkens het type beeldgrootte.

Long shot (totaal)	De persoon is volledig in het beeld te zien, van de voeten tot aan het hoofd. Je ziet ook de omgeving.
Medium shot	De persoon is vanaf het middel in beeld. Dit is het neutrale standpunt.
Close-up	Het hoofd en eventueel de schouders vullen het beeld. We zien duidelijk de emoties.

Opdracht

Laat de leerlingen in groepjes een tableau vivant vol emotie spelen. Duid een cameraman aan. Die neemt foto's met verschillende beeldgroottes. Wanneer werkt een beeldgrootte het beste?

Voice-over

Duguay heeft de film geregisseerd vanuit kinderoogen. We zien vaak beelden vanuit het gezichtspunt van Joseph; zijn eigen verhaal zien we ook door zijn ogen. Dit in tegenstelling tot Joffo zelf, die al in de veertig was toen hij het boek schreef, en dus meer afstandelijk bleef. De film probeert dan ook het emotionele standpunt van een kleine jongen weer te geven. De voice-over tijdens de film vertelt zijn gedachten.

Opdracht

Maak zelf een voice-over! Kies een fragment uit de film. Denk volledig *out of the box* en creëer een nieuwe context. Schrijf een tekst neer vanuit een vertelstem. Gebruik de app Dubme (Apple, gratis), Easy Voice (Android, gratis) of een eenvoudige dictafoon. Laad het fragment in en toon jouw filmpje. Verrassend toch, hoe sterk geluid invloed heeft op de beelden. Bijvoorbeeld: bij de beelden van Joseph en Maurice in een prachtig Frans berglandschap, kan je laten uitschijnen dat we hier een verhaal van twee broers op wereld-reis bekijken!

Contrasten in sfeerschepping

Christian Duguay kiest voor het poëtisch realisme. De sfeerschepping die hij oproept wordt vaak versterkt door het decor en de omgeving, denk bijvoorbeeld aan de zee: "*Wat is ze blauw!*". Scènes van angst en verdriet zijn dan weer zeer grauw afgebeeld. Het licht dat gebruikt wordt is zeer afwisselend, van grijze tonen tijdens het vertrek van de broers uit Parijs, naar warme kleuren in het zuiden van Frankrijk en bij hun familie.

Nog meer

inspiratie nodig?

Neem dan een kijkje op het [Pinterestbord](#) dat we bij deze film maakten. Je vindt er de verschillende filmposters (welke vind jij het best passen bij de film?), foto's die aanleiding kunnen geven tot een maatschappelijk debat, fragmenten uit het stripverhaal en het boek *Un sac de billes*, visueel vergelijkingsmateriaal, achtergrondinformatie uit de actualiteit, ...

Un sac de billes

48 Pins 38 Volgers

Film Hotels

Alternatief affichebeeld

Hier vind je een artikel over Joffo in Rumilly in de Alpen, waar hij de laatste periode van zijn vlucht doorbracht.

Deze dokter redt eerst de jongens. Het blijkt dat hij zelf Jood is. Waarom werkte hij eerst mee aan het deporteren van de Joden? Wat zouden jullie in zijn situatie gedaan hebben?

door FilmsActu

The Reader
Music Composed By Nico Muhly

Andere interessante boeken over het thema: The Reader

Andere interessante boeken over WOII: Oorlogsgeheimen

Bibliografie

- [Persmap en didactische fiche bij de film](#)
- [Alle ingevoegde hyperlinks en alle video's in de afspeellijst](#)
- [en.wikipedia.org/wiki/Un_sac_de_billes_\(2017_film\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Un_sac_de_billes_(2017_film))
- en.wikipedia.org/wiki/A_Bag_of_Marbles
- en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Joffo
- nl.wikipedia.org/wiki/Patrick_Bruel
- nl.wikipedia.org/wiki/Jodenster
- nl.wikipedia.org/wiki/Sc%C3%A8ne
- www.joodsleven.nl/Encyclopedie/Jood/WielsJood.htm
- www.allocine.fr/film/fichefilm-235620/casting/
- thuisonweb.wixsite.com/thuisonline/scenario
- www.encyclo.nl/begrip/jid
- en.wikipedia.org/wiki/Yid
- www.urbandictionary.com/define.php?term=Schnoz

AFBEELDINGEN

- <http://festivaleurocine.com>
- http://en.wikipedia.org/wiki/A_Bag_of_Marbles
- <http://cinephilia.net>
- <http://fr.timesofisrael.com>
- <http://www.otayo.com>
- <http://www.purepeople.com>
- <http://www.dailymail.co.uk>
- <http://www.cinecure.be>
- <http://malicieux.com>
- <http://lhgcostebelle.canalblog.com>
- http://www.allocine.fr/film/fichefilm_gen_cfilm=235620.html

